

Περιεχόμενο ερώτησης 1 (πολλαπλής επιλογής)

[Στον Πίν. Προδιαγραφών συνδέεται με τον Τομέα Μάθησης 1: Γραμματολογική επάρκεια, σημείο 1.1: Περιοδολόγηση]

1. Ο εκπαιδευτικός θέλει να συνεξετάσει δύο κείμενα για να κατανοήσει ο μαθητής της Β΄ Λυκείου τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεύματος της ελληνικής ηθογραφίας. Το έργο ποιου από τους παρακάτω συγγραφείς **δεν** θα εξυπηρετούσε τον σκοπό του εκπαιδευτικού, και γιατί;

α. Αλ. Παπαδιαμάντης, *Πατέρα στο σπίτι*

β. Κ. Θεοτόκης, *Πίστομα*

γ. Ι. Κονδυλάκης, *Πατούχας*

δ. Γ. Μπεράτης, *Το πλατύ ποτάμι*

Περιεχόμενο ερώτησης 2 (συμπλήρωσης και σύντομης απάντησης)

[Στον Πίν. Προδιαγραφών συνδέεται με τον Τομέα Μάθησης 1: Γραμματολογική επάρκεια, σημείο 1.2: Ιστορικότητα]

Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι από δύο χρονογραφήματα. Το ένα προέρχεται από το σχολικό ανθολόγιο *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Β΄ Γυμνασίου και το άλλο από αυτό της Α΄ Λυκείου, *Κείμενα Νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Τεύχος Α΄.

ΚΕΙΜΕΝΑ

Α. Εκεί γύρω στα τελευταία λεπτά του δεύτερου ημιχρόνιου το πνεύματα βρίσκονται σε έξαψη. Κοχλάζουν τα πάθη, ανάλογα με το ίσαμε τότε αποτέλεσμα. Γίνονται αυστηροί κριταί κάθε κίνησης των ταλαιπωρημένων παικτών που βρίσκονται πια στα τελευταία τους. Γεμάτες λάσπες οι φανέλες τους, γδαρσίματα στα γόνατα, γρατζουνιές στα μούτρα, στραμπουλιγμένοι πηδάνε, κάνουνε τούμπες, μπλονζόν, μακροβούτια, σαν πλανόδιοι ακροβάτες... Όσο κακοπαθαίνουνε στο γήπεδο, τόσο οι φίλαθλοι στην εξέδρα ωρύονται από ένα παιδικό σαδισμό. Τρέχουν αφροί από τα στόματά τους, οι φλέβες στο λαιμό πάνε να κρεπάρουν από τις αγριοφωνάρες. Πέφτει με τα μούτρα ο κακόμοιρος ο «αίλουρος των δικτύων», το πρόσωπό του γεμίζει χρώμα και αίμα για να πιάσει τη μπάλα, τη χάνει, και το λεγόμενο «φίλαθλον κοινόν» τον αρχίζει στις μούτζες και στα «... ρε στραβούλιακα... να!... να!... νααααα!...»

Β. Ως απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσι ν' αρρωστήσει, δεν κατόρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω έξω από το σπίτι από το πρωί έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 2017 - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗ (Ιούνιος 2017)

γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρεττανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισίαν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφαινετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσο μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιττόν είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

ΕΡΩΤΗΣΗ

- α) Παλαιότερο από τα δύο είναι το _____ και νεότερο το _____.
β) Δώστε δύο κριτήρια που να αιτιολογούν γιατί τα κατατάξατε έτσι.

Περιεχόμενο ερώτησης 3 (συμπλήρωσης και σύντομης απάντησης)

[Στον Πίν. Προδιαγραφών συνδέεται με τον Τομέα Μάθησης 1: Γραμματολογική επάρκεια]

ΚΕΙΜΕΝΑ

A) Κ. Καρυωτάκης, Στο άγαλμα της ελευθερίας που φωτίζει τον κόσμο

5
Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου,
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου.

10
Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια κι εβραίοι.
Είναι πολλά του αιώνας μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτρέτο του Dorian Gray.

15
Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούνε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι,
όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη
σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
νεκροί που η καθιέρωσις τους λείπει.

B) Μ. Σαχτούρης, Αποκριά

Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο γίνηκε αυτή
η αποκριά

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 2017 - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗ (Ιούνιος 2017)

το γαϊδουράκι γύριζε μες στους έρημους δρόμους
όπου δεν ανάπνεε κανείς
πεθαμένα παιδιά ανέβαιναν ολοένα στον ουρανό
κατέβαιναν μια στιγμή να πάρουν τους αετούς τους
που τους είχαν ξεχάσει

έπεφτε χιόνι γυάλινος χαρτοπόλεμος
μάτωνε τις καρδιές
μια γυναίκα γονατισμένη
ανάστρεφε τα μάτια της σα νεκρή
μόνο περνούσαν φάλαγγες στρατιώτες εν δυο
εν δυο με παγωμένα δόντια.

Το βράδυ βγήκε το φεγγάρι
αποκριάτικο
γεμάτο μίσος
τό δεσαν και το πέταξαν στη θάλασσα
μαχαιρωμένο
Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο γίνηκε αυτή
η αποκριά.

ΕΡΩΤΗΣΗ

Αφού διαβάσετε τα παραπάνω ποιήματα, να απαντήσετε στα ακόλουθα:

- α) Παλαιότερο από τα δύο κείμενα είναι το _____ και νεότερο το _____.
β) Δώστε δύο κριτήρια που να αιτιολογούν γιατί τα κατατάξατε έτσι.

Περιεχόμενο ερώτησης 4 (σωστό – λάθος)

[Στον Πίν. Προδιαγραφών συνδέεται με τον Τομέα Μάθησης 2, σημείο 2.2: Στοιχεία «γραμματικής» της αφηγηματικής γλώσσας]

Τα παρακάτω εισαγωγικά σημειώματα συνοδεύουν τα διηγήματα των Α. Παπαδιαμάντη και Γ. Βλαχογιάννη, *Όνειρο στο κύμα* και *Ο Πετεινός* αντίστοιχα, τα οποία ανήκουν στην ενότητα *Λογοτεχνία και Εφηβεία* του εγχειριδίου *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής* της Γ' Γυμνασίου:

Το Όνειρο στο κύμα, κορυφαίο διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851-1911), δημοσιεύτηκε το 1900 στο περιοδικό Παναθήναια. Μέσα από την έξοχη αφηγηματική τέχνη του Παπαδιαμάντη, που εδώ στηρίζεται στην ενδοσκοπήση του ήρωα «τότε» και «τώρα», προβάλλονται αντιθέσεις όπως η ορμητικότητα της εφηβείας και η πίκρα της ωριμότητας, η φυσική ζωή στην ύπαιθρο και η αστική ζωή, η αθωότητα και η πονηριά, η αγάπη και η απώλεια. Παρά την πλαστοπροσωπία, η οποία υποδεικνύεται έντεχνα στο τέλος, φαίνεται ότι το πρωτοπρόσωπο αυτό διήγημα έχει αρκετά αυτοβιογραφικά στοιχεία.

Ο Πετεινός

Το αφήγημα του Γιάννη Βλαχογιάννη (1867-1945) που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1914 με τον υπότιτλο Ήθη επαρχιακά, περιγράφει με κέφι το ερωτικό ζύγνημα δύο εφήβων, του Στέφανου και της Μοσκούλας, στον αγροτικό χώρο. Χαρακτηριστική είναι η ψυχαναλυτική προβολή του «αντίζηλου» στον πετεινό που αγαπάει η Μοσκούλα, αλλά και η οπτική της διήγησης από τη σκοπιά του αρσενικού ήρωα. Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι το τέλος του διηγήματος.

ΕΡΩΤΗΣΗ

Θέλετε να διδάξετε στοιχεία λογοτεχνικού γραμματισμού με βάση τα δύο αυτά κείμενα. Αφού λάβετε υπόψη τα εισαγωγικά σημειώματα, να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι **Σωστό ή Λάθος**:

α) Το στοιχείο της αντίθεσης στο διήγημα του Παπαδιαμάντη προσφέρεται για την κατανόηση της διάστασης ανάμεσα στον χρόνο της δράσης και στον χρόνο της αφήγησης, ενώ στο διήγημα του Βλαχογιάννη προσφέρεται για την κατανόηση της έμφυλης διαφοράς μεταξύ των ηρώων.

β) Για τη διδασκαλία των δύο κειμένων, οι μαθητές/τριες καταρχήν διδάσκονται ή παραπέμπονται σε κάποιο Λεξικό λογοτεχνικών όρων (έντυπο ή ηλεκτρονικό) για να κατανοήσουν τι είναι «ηθογραφία» και στη συνέχεια καλούνται να διακρίνουν τα ηθογραφικά στοιχεία των δύο διηγημάτων.

γ) Οι ερωτήσεις που αφορούν στις αφηγηματικές τεχνικές δίνονται στους μαθητές/τριες ξεχωριστά από αυτές που αφορούν στο περιεχόμενο, ώστε αυτοί/αυτές να μπορούν να αντιληφθούν απρόσκοπτα την υπόθεση των διηγημάτων.

δ) Οι αφηγηματικοί τρόποι και οι τεχνικές των δύο διηγημάτων (περιγραφή, διάλογος, εστίαση/σκοπιά, απόδοση των σκέψεων και αισθημάτων των προσώπων κ.τ.ό.) εξετάζονται σε συνάφεια με τη λειτουργία τους μέσα στα κείμενα.

Περιεχόμενο ερώτησης 5 (πολλαπλής επιλογής και σύντομης απάντησης)

[Στον Πίν. Προδιαγραφών συνδέεται με τον Τομέα Μάθησης 3: Αναλυτικό Πρόγραμμα, σημείο 3.1: Ο εκπαιδευτικός να προσδιορίζει τους ειδικούς διδακτικούς στόχους ετοιμάζοντας διδακτικά σενάρια με βάση τη μεθοδολογική αρχή της συνεξέτασης/αντιπαραβολής των λογοτεχνικών κειμένων μεταξύ τους.]

Σε ένα τμήμα της Α΄ Λυκείου, ο διδάσκων επιλέγει από το ανθολόγιο *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας* (τόμος Α΄, Λευκωσία: ΥΑΠ/ΠΙΚ 2016) αποσπάσματα από το αυτοβιογραφικό κείμενο-μαρτυρία του Σ. Τσερκεζή, *Ημερολόγιον του βίου μου*,

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 2017 - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗ (Ιούνιος 2017)

αρχόμενον από του 1886. Παρατίθεται το σχετικό εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου: "Πρόκειται για ένα αυτοβιογραφικό κείμενο, πιο κοντά στο είδος των απομνημονευμάτων παρά του ημερολογίου, το οποίο καλύπτει την περίοδο 1880-1924. Πέρα από την προσωπική ιστορία του συγγραφέα του, καταγράφει και τα γεγονότα μιας εποχής με μεγάλο ιστορικό και ευρύτερο κοινωνικό ενδιαφέρον, για την οποία δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες ανάλογες μαρτυρίες. Νεαρός μετανάστης, ο Σάββας Τσερκεζής κινείται, αναζητώντας εργασία, σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα της ανατολικής Μεσογείου, όπου υπήρχαν ακμαίες ελληνικές κοινότητες με έντονη κυπριακή παρουσία (Σμύρνη, Αλεξάνδρεια, Βηρυτός, Χάιφα κ.ά.). Ένας ολόκληρος κόσμος, λησμονημένος σήμερα, ξεπροβάλλει μέσα από τις σελίδες του Ημερολογίου του, το οποίο περιγράφει ακόμη τις συνθήκες ζωής και εργασίας των ελλήνων μεταναστών της Αμερικής κατά την περίοδο 1908-1923, οπότε και σημειώνεται η μεγαλύτερη αύξηση μεταναστευτικού ρεύματος από την Ελλάδα και από τις κοινότητες του υπόδουλου ελληνισμού προς τις Η.Π.Α. [...]"

Για να είναι περισσότερο αποτελεσματικός στη διδασκαλία του και στην ευαισθητοποίηση των μαθητών του, ο εκπαιδευτικός οφείλει να διασυνδέσει το εν λόγω κείμενο του Τσερκεζή με άλλα κείμενα, πεζά και ποιητικά, που έχουν διδαχθεί στο Γυμνάσιο, τα οποία θεματοποιούν διαχρονικά τον καημό της ξενιτειάς, τη νοσταλγία της πατρίδας και τα αισθήματα των μεταναστών στις χώρες υποδοχής/καταφυγής.

Σας ζητείται: i) να προσδιορίσετε σε ποια από τις παρακάτω ενότητες οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να διδαχθούν αντίστοιχα κείμενα με βάση το ΑΠ Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο:

- A. «Λαϊκή παράδοση και λογοτεχνία» της α΄ Γυμνασίου
- B. «Το ταξίδι στη λογοτεχνία» της β΄ Γυμνασίου
- Γ. «Ο τόπος μου και οι άνθρωποι» της γ΄ Γυμνασίου
- Δ. Σε όλες τις προηγούμενες ενότητες και των τριών τάξεων του Γυμνασίου.

ii) Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας, παραθέτοντας το σκεπτικό της επιλογής σας, σε μια παράγραφο μέχρι 80 λέξεις.